

Проблеми розвитку підприємництва в Україні

sound activities to reduce production costs, but also found their appropriateness based on reducing production costs and increasing profits.

Keywords: cost, profit planning, efficiency, costs, company.

Шульгіна Л.М.

д.е.н., професор ФММ НТУУ «КПІ»

Баліцька І. П.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ЛІЗИНГОВИХ УГОД В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

У статті розглянуто сутність поняття лізингу, досліджено особливості класифікації лізингових угод, встановлено основні принципи за якими слід проводити класифікацію лізингових угод та удосконалено фасетну класифікацію лізингових угод.

Ключові слова: лізинг, лізингодавець, лізингоодержувач, фасетна система, фасетна класифікація.

Вступ. Однією з головних умов розвитку економіки будь-якої країни є виробництво конкурентоспроможної продукції. Остання в свою чергу повинна відповідати цілому ряду вимог, як цінових та і технологічних. Виходячи з цього, нагальною стає проблема використання нових технологій для виготовлення продукції. Зважаючи на вкрай тяжкий стан матеріально-технологічної бази більшості українських підприємств, виникає потреба в оновленні основних засобів виробництва. Одним з ефективних та доступних інструментів такого оновлення є лізинг.

Дослідженнями сутності поняття лізингу та підходів до його класифікації займалися: Павлюк О.В., Орлов О.О., Рясних Є.Г., Нирялова Ю.В., Францева Е.Ф., Сусанян К.Г., Стукало Н.В., Старцев О.В., Слов'янська Н.Г., Савчук Л.М., Парнюк В.Г. та інші.

Постановка задачі. Метою статті є дослідження сутності поняття лізингу, основних принципів та особливостей фасетної класифікації лізингових операцій.

Результати дослідження. На сьогодні лізинг є досить популярним інструментом підвищення ефективності роботи підприємства в усьому світі, проте в Україні не зазнав широкого вжитку. Насамперед це пов'язано з проблемами розуміння сутності такого поняття як «лізинг» та складності підбору правильного виду лізингу, який би повністю відповідав специфіці роботи підприємства, умовам його функціонування, цілям, які ставить перед собою підприємство під час реалізації лізингу.

Існує досить велика кількість підходів до трактування та визначення поняття лізингу. Така різноманітність думок та тверджень учених економістів пов'язана з тим, що лізинг є багатокомпонентним та складним поняттям, яке поєднує в собі ознаки одразу декількох економічних інструментів. Так, лізинг поєднує в собі операції купівлі-продажу, оренди, кредитування та інвестування, а також знаходиться на межі підприємницької та фінансової діяльності.

Найбільш узагальнюючим і точним є визначення лізингу, що викладено в Законі України «Про лізинг», згідно з яким: «Лізинг – вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу, за яким лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі)» [1].

Наявність великої кількості багатоаспектних елементів, що складають лізингові операції, є свідченням необхідності створення розгорнутої системи класифікації лізингу. Вона, в свою чергу, сприятиме спрощенню розуміння сутності конкретного виду лізингу, об'єктивному та точному вибору такого з видів лізингу, який би повністю влаштовував підприємство, забезпечував би досягнення поставлених цілей, відповідав би вимогам, а головне, – можливостям конкретного підприємства.

Підходом, який дає змогу створити таку розгорнуту класифікацію видів лізингу, є використання фасетної системи. Вказана система була розроблена Ю.І. Блохіним і Є.О. Панфіловим для розмежування та кодування техніко-економічної інформації. У подальшому І.В. Вишняковою вона була застосована до класифікації саме поняття лізингу.

«Facet» у перекладі з англійської – аспект. Використання фасетної системи класифікації дає змогу розділити певне поняття за певними ключовими аспектами на види.

Застосування фасетної системи для класифікації лізингу має ряд переваг, а саме: класифікація лізингових угод за їх видами, залежно не від окремо взятих ознак та критеріїв, а від необхідного кількісного та якісного набору тих чи інших параметрів, які можуть доповнюватися та уточнюватися по мірі розвитку лізингових процесів, появи нових понять і визначень; проведення класифікації видів лізингових угод з наперед визначеною метою та параметрами; виключення дублювання ознак за різними критеріями і досягнення компактності та зручності у використанні; вибір із усього кола можливих видів лізингових угод тієї, яка повністю відповідає заданим параметрам і максимально враховує інтереси кожного учасника угоди [2, с. 53].

Важливим аспектом у застосуванні фасетної класифікації є встановлення чітких, об'єктивних, обґрунтованих аспектів (фасетів) відбору видів лізингу. З огляду на загальний стан економіки країни, особливості проведення

лізингових операцій та основні цілі учасників лізингових угод, можна виділити принципові критерії класифікації лізингу, викладені нижче.

1) Сектор ринку дії угоди – внутрішній лізинг (всі, хто бере участь в угоді, належать до однієї країни) та міжнародний лізинг (учасники угоди є представниками різних країн) [3].

2) Склад учасників угоди (лізингова схема) – у цьому випадку передбачає ознаки: а) прямий лізинг, під яким розуміється одностороння угода, коли виробник майна самостійно надає його в оренду; б) зворотний лізинг – sale and leaseback – передбачає передачу у використання на умовах лізингу майна тій же особі, у якої воно було придбано, в) непрямий лізинг, тобто багатостороння угода без обмеження суб'єктів з участю комерційних банків, лізингових, страхових та спеціалізованих компаній, тощо [3,4,5].

3) Обсяг зобов'язань лізингодавця – фінансовий лізинг (лізингоодержувач на своє замовлення отримує у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на термін, не менший від терміну, за який амортизується 75% вартості об'єкта лізингу, визначеної у день укладення договору); оперативний лізинг (передача у користування майна багаторазового використання на термін, за часом коротший, ніж його економічний термін служби, і неповною амортизацією устаткування протягом оренди) [5].

4) Обсяг додаткових послуг – чистий лізинг (не передбачає ніяких проміжних послуг від лізингової або спеціалізованої компанії); частково сервісний лізинг (передбачає частковий набір послуг); повно сервісний лізинг, (угода з повним набором послуг, за якою передбачається обов'язкове повне технічне обслуговування обладнання, його ремонт, страхування та інші операції, які бере на себе лізингодавець) [3,6].

5) Характеристика предмету лізингу – нерухоме майно (лізинг будівель, споруд, залізничного транспорту та іншого майна, що має жорстку територіальну прив'язку); рухоме майно (лізинг окремих машин і механізмів або їх груп, що не належать до замкнутого виробничого циклу) [2,3,5].

6) Рівень зносу предмету лізингу – нове майно та майно, що було у використанні.

7) Форма лізингових платежів – грошові, компенсаційні (оплата лізингових внесків передбачена не в грошовій формі, а у формі постачання продукції, виробленої на орендованому устаткуванні, або у формі надання зустрічної послуги) та змішані платежі [6].

8) Метод нарахування лізингових платежів – фіксований (загальна сума платежів нараховується рівними частками протягом усього терміну договору відповідно до погодженої сторонами періодичності); з авансом (лізингоотримувач під час укладання договору виплачує лізингодавцю аванс у погодженому сторонами розмірі, а інша частина загальної суми лізингових платежів (за мінусом авансу) нараховується та сплачується протягом терміну дії договору, як і під час нарахування платежів з фіксованою загальною сумою); «мінімальних платежів» (у загальну суму платежів включаються:

сума амортизації лізингового майна за увесь термін дії договору, плата за використані лізингодавцем позикові кошти, комісійна винагорода й плата за додаткові послуги лізингодавця, передбачені договором).

9) Періодичність внесення лізингових платежів – одноразові (здійснюються після поставки об'єкта лізингу та підписання сторонами акта приймання устаткування); періодичні (щомісячні, щоквартальні, щорічні платежі).

10) Наслідки закінчення терміну договору – з правом продовження терміну договору (передбачає можливість продовження терміну лізингової угоди); з правом купівлі орендованого майна (надається можливість купівлі орендованого майна після закінчення терміну лізингової угоди); без права продовження терміну договору або купівлі майна (не передбачаються жодні домовленості на період після закінчення терміну лізингової угоди).

11) Порядок викупу предмету лізингу – по закінченню терміну дії угоди за залишковою вартістю, за нульовою вартістю, без права викупу.

Фасетна класифікація лізингових угод (табл. 1), створена на основі вище наведених критеріїв, окрім іншого, дає також виняткові можливості. З одного боку, можна маневрувати між тими критеріями відбору, які є не принциповими чи не першочерговими для підприємства, а з іншого, – обрати певний вид лізингу, таким чином, щоб він характеризувався обов'язковим набором усіх тих аспектів класифікації, які обираються учасниками угоди як основні.

Якщо прийняти за основу одинадцять основних критеріїв, то число видів лізингу становитиме більше 39 мільйонів. Кожен з видів лізингу матиме свій код, наприклад 1.1.;2.2.;3.2.;4.2.;5.2.;6.1.;7.1.;8.1.;9.2.;10.1.;11.1. Зазначений код можна розшифрувати таким чином: внутрішній, непрямий, оперативний, повно сервісний лізинг нового рухомого майна, з виплатою періодичними фіксованими грошовими платежами, з правом продовження терміну дії угоди та викупом майна за залишковою вартістю.

Висновки. Лізинг є складним для розуміння, але досить перспективним для використання економічним інструментом. Ефективне його використання пов'язане з чітким розумінням сутності цього поняття та вибором виду лізингу, який би відповідав специфічним вимогам конкретного підприємства. З метою спрощення та підвищення ефективності вибору такого чітко окресленого виду лізингу слід використовувати фасетну класифікацію, яка дозволяє маневрувати між критеріями відбору, враховуючи найбільш важливі. Водночас обраний вид лізингу включатиме в себе обов'язковий набір всіх аспектів класифікації.

Таблиця 1

Фасетна класифікація видів лізингових угод

		Критерій	Вид лізингової угоди		
Суб'єкти угоди	1	Сектор ринку дії угоди	Внутрішній лізинг	Міжнародний лізинг	
			1.1	1.2	
	2	Склад учасників	Прямий	Непрямий	Зворотний

		угоди	(тристоронній)	(багатосторонній)	
			2.1	2.2	2.3
	3	Обсяг зобов'язань лізингодавця	Фінансовий лізинг	Оперативний лізинг	
			3.1	3.2	
	4	Обсяг додаткових послуг	Чистий лізинг	Повно-сервісний лізинг	Частково-сервісний лізинг
			4.1	4.2	4.3
Предмет угоди	5	Характеристика предмету лізингу	Нерухоме майно	Рухоме майно	Обладнання
			5.1	5.2	5.3
	6	Рівень зносу предмету лізингу	Нове майно	Майно, що було у використанні	
			6.1	6.2	
Винагорода за угодою	7	Форма лізингових платежів	Грошові платежі	Компенсаційні платежі	Змішані платежі
			7.1	7.2	7.3
	8	Метод нарахування лізингових платежів	Фіксовані платежі	Платежі з авансом	«Мінімальні платежі»
			8.1	8.2	8.3
	9	Графік внесення лізингових платежів	Одноразові платежі	Періодичні платежі	
			9.1	9.2	
Порядок закінчення угоди	10	Наслідки закінчення терміну договору	З правом продовження терміну	З правом викупу майна	Без права продовження терміну або купівлі майна
			10.1	10.2	10.3
	11	Порядок викупу предмету лізингу	За залишковою вартістю	За нульовою вартістю	Без викупу
11.1			11.2	11.3	

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про лізинг» від 11 грудня 2003р. №1381-XV // Урядовий кур'єр. – 2004. – №8. – 16 січня – С. 4.
2. Ковальчук К. Ф. Методологія вибору ефективного виду лізингової угоди основними учасниками / Ковальчук К. Ф., Савчук Л. М., Вишнякова І. В. – Д.: ІМА-прес, 2007. – 117 с. – ISBN 978-966-331-145-6.
3. Топішко Т. І. Проблеми класифікації видів лізингу / Т.І. Топішко // Науковий вісник Волинського нац. ун-ту імені Лесі Українки. – 2008. – № 7. – С. 181–190.
4. Холодний Г.О. Лізинг в інвестиційному механізмі інноваційного розвитку підприємств – Х., 2007. – 195 с. – ISBN 966-676-188-2.
5. Плаксін О. А. Систематизація видів лізингу // Економіка АПК.– 2005.– № 9.– С. 72–78.
6. Гришко Н. Щодо питання класифікації лізингу в Україні / Н. Гришко, О. Кунченко // Економічний аналіз. – 2008. – № 19. – С. 24–29.

Шульгина Л.М.

д.э.н., профессор ФММ НТУУ «КПИ»

Балицкая И.П.

студентка ФММ НТУУ «КПИ»

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К КЛАССИФИКАЦИИ ЛИЗИНГОВЫХ СДЕЛОК В УКРАИНСКИХ РЕАЛИЯХ

В статье рассматривается сущность понятия лизинга, исследованы особенности классификации лизинговых сделок, установлены основные принципы по которым следует проводить классификацию лизинговых сделок и усовершенствована фасетная классификация лизинговых сделок.

Ключевые слова: лизинг, лизингодатель, лизингополучатель, фасетная система, фасетная классификация.

Shulgina L.M., Balitska I.P.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE CLASSIFICATION OF LEASING TRANSACTIONS IN UKRAINIAN REALITY

The article deals with the essence of the concept of leasing, give a brief account about classification of lease agreements, establishes the basic principles by which should be classified leasing agreements and improved faceted classification of lease agreements.

Keywords: leasing, the lessor, the lessee, facet system, facet classification.
